

Suiones – en polsk historia

Ett bidrag till frågan om placering av Tacitus folkstam.

Författare: Lars Lidaräng

ISBN 978-91-981609-03-2.

Detta är en sammanfattning av ovanstående titel, 139 sidor utgåva april 2019. Vid citat uppge titel, författare och sidhänvisning enligt upphovsrättslig lag och sed.

Arbetet redogör för omständigheter som talar emot en placering av Tacitus folkstam Suiones i Sverige eller precis i Uppland, enligt dennes *Germania* ca 98 år e.Kr. För detta redovisas 21 invändningar.

1. Avstånd och sträckor

I forskningens modell för Suiones placering uppstår plötsligt ytterst långa avstånd, med ett unikt hopp på över 60 mil fågelvägen. Tacitus saknar också kommentar om att färden nu sker ett par dagar över vatten.

Det saknas påtagliga större luckor i Tacitus övriga redogörelse, där annars stammar ligger på högst tio mils avstånd från varandra.

Om hela södra halvön avses uppstår ett unikt stort område, exempelvis att jämföras med Chaukerna som Tacitus säger innehar ett "ofantligt" stort rike, vilket ungefär motsvarar Skånes yta.

2. Avsaknad av nordiska folk

Till skillnad från andra samtida författare, exempelvis Ptolemaios och Plinius, saknas övriga nordiska folk, inklusive benämningen Skandinavien.

3. Handelsförbindelser

I princip saknas spåren av handelsförbindelser via romerska mynt i utpekade område, där endast sju dinarer återfunnits av hittills 7 000 funna på svensk mark, i huvudsak på Gotland och Öland.

4. Gräns – is och midnattssol

Beskriven isgräns och dagens och nattens längd pekar mot en placering söderut, bekräftat av Tacitus angivelser i dennes verk *Agricola*.

5. Begreppet ö

Tacitus ö-begrepp är endast tillämpligt på en mindre ö. Det specifika uttrycket "i själva oceanen" antyder något, då Tacitus på andra ställen använder *insula* (ö), men inte här. Likaså att Suiones "följer nu" efter tidigare folk "i oceanens omedelbara landskap". Detta indikerar en plats i direkt anslutning Östersjöns södra kust.

6. Svebiens gräns

Tacitus inkluderar Suiones i det övergripande folkslaget Sveber. Det finns inga historiska belegg i övrigt för att Svebien omfattat områden norr om Östersjön. Suiones är därmed att söka utmed Östersjöns södra kust.

7. Flytt av texten

Forskningens olika lösningar att flytta om Tacitus text är inte relevant (se punkt 8). Noterbart är att det endast är på detta ställe som forskningen diskuterat en omkastning. En omkastning av texten bryter också mot nästa observation om Tacitus indelningen i stycken

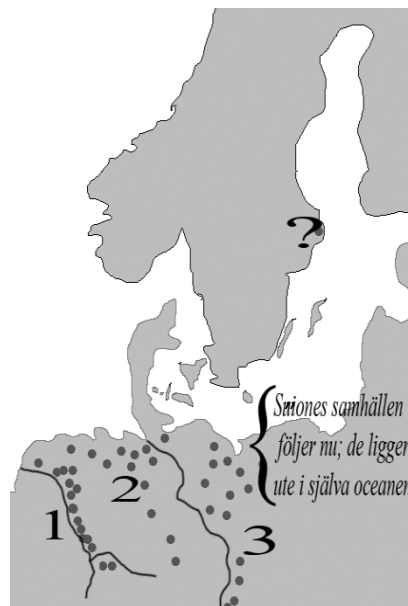

Fig. 1: Prickar markerar ungefärliga lägen för stammar nämnda före Suiones, utifrån Tacitus geografiska angivelser.

8. Tacitus styckesindelning

Tacitus uppräknar folk i grupper där en personlig kommentar kan spåras avsluta varje stycke. På så sätt framträder en grupp av Goter, Rugier, Lemovier och Suiones i närheten av varandra (samt Aesti och Siones).

9. Vägen högerut

Den gängse tolkningen av Tacitus vägval högerut mot Esterna är osedvanligt oklar, oavsett två etablerade teorier. Högerut från Mälardalen kan inte vara Estland, och speciellt inte dagens Estland som uppstod först 1 000 år senare.

10. Det oändliga (*Germ.* 1)

Redan i *Germanias* första kapitel beskrivs den yttre gränsen norrut, omfattande ”vidsträckta halvöar och oändligt stora öar”. I anslutning till kända nordliga gränser säger Tacitus att det pågående kriget just gett kännedom om folkslag och kungar där. Dessa folk kan härledas till strax söder om nuvarande Danmark. D.v.s. dessa oändliga öar norrut får betecknas som mer eller mindre oupptäckta, till skillnad från Suiones som ju enligt Tacitus är väl kända.

11. Avlägsnaste trakter (*Germ.* 41)

I kap. 41 sägs Svebiens avlägsnaste trakter i väster sträcka sig till motsvarande dagens gräns mellan Tyskland och Danmark. Inget talar för att den gränsen skulle vara avsevärt mer avlägsen norrut, som traditionell forskning ansett avseende Suiones läge österut.

12. Det okända havet (*Germ.* 17)

Uttrycket ”okända” trakter återkommer i *Germania* 17.1 angående att germanerna dekorerar sig med päls som den yttre oceanen och det okända (*ignotum*) havet alstrar.

En känd stam i närheten av det senare etablerade Birka torde haft del i dessa förbindelser. Suiones beskrivs med flera särdrag men inget om handel, till skillnad mot grannarna Aestis bärnstenshandel som behandlas omfattande.

13. Polska kusten och Oderdeltat

På Polen kust synes finnas en lucka i forskningens kartbild.

Alla frågor ovan löses om man istället söker Suiones på södra Östersjökusten, där såväl naturen, Tacitus vägval och uppräknings stämmer exakt för nuvarande polska staden Swinoujcie.

Detta förklarar det märkliga uttrycket ”i själva oceanen”, *ipso*, att platsen inte betraktas som helt friliggande öar.

Med Tacitus geografiska angivelser utlagda på en karta över Oderdeltat och de två öarna Usedom och Wollin blir texten begriplig i logisk ordning enligt på bilden tre beskrivna steg.

Sammanfattat klargör detta:

- Tacitus avsaknad av namnen Skandinavien, Skandia etc.
- utelämnandet av övriga nordiska folkslag.
- att svebernas land slutar vid Östersjökusten.
- vägvalet ”högerut” blir högst begripligt.
- Tacitus personliga reflektioner har samlat folken i nordliga Polen i kapitel 44 och 45.

Fig. 3 Tacitus text i ordningen 1 – 2 – 3.

Rimlighet skapas för:

- avstånd
- isgräns
- solljusets längd
- öns storlek som skydd
- den beskrivna båttypen (se 16 nedan) passar utmärkt som transportmedel i dessa trakter, såväl mellan öar som långt upp i floder, en naturtyp Tacitus uppger att Suiones farkoster färdas väl i.

14. Sitones

Suiones grannar Sitones passar här in i kartbilden, med stöd från andra källor som Ptolemaios *Sidones* i trakterna av Wisla, och möjligtvis Strabons *Sidoni*.

15. Suiones attribut: Envælde, inlåsta vapen, flotta och rikedom

Suiones egenskaper är den fråga som dominerat forskningen (se tabell nedan). Diskussionen har gällt att Suiones envælde ej avspeglats i Upplands forna tre hundare. De inlåsta vapnen har varit en tillfällig lösning under hedniska aktiviteter i Uppsala. Suiones s.k. flottor har kopplats till den medeltida ledungen. Rikedomerna har ofta tolkats som att främst avse guden Frejs tempel i Uppsala.

16. Båttypen

Suiones skildrade båtar har inte överensstämt med några svenska utgrävda fynd. Beskrivningen passar väl in på mindre paddelfarkoster olämpliga för långfärd, och passar utmärkt i exempelvis Oders delta.

17. Namnlighet

Den initiala bokstaven mellan Suiones och förekommande latinska Suedos är det som inspirerat forskningen under de första 100 åren efter det att *Germania* började analyseras på 1500-talet.

Den första kommentaren om Suiones som Sverige sker av en slump 1519 då den anonyme författaren ombetts av tryckaren att fylla ut de sista tomma sidorna med en kommentar. Författaren uppger att dessa mer är avsedda som förströelse än vetenskapliga.

Den första stora kommentaren skrivs några år senare av Althamer, troligtvis författad vid 20 års ålder som ett elevarbete. Verket omfattar hela *Germania* där Suiones analyseras på ett fåtal rader, där namnligheten är det avgörande argumentet, samt att Melas nordliga *Codannovia* också varit en ö. Kunskapen om Sverige är dokumenterat ytterst låg i Centraleuropa vid denna tid

18. Samband via den etymologiska S-kedjan

Kopplingen med andra forna S-namn utvecklas sedan av Clüver (1617), med att höra samman med Jordanes 400 år senare uppgivna stamnamn *Suehans* och *Suetidi*, samt Adam av Bremens olika benämningar.

Sammanlagt har sedan 29 olika föreslagna belägg lagts till i denna kedja, som nu är forskningens mest använda argument.

Angående denna kedja bör framhållas att med 400 år mellan Tacitus och Jordanes, utan några övriga stödspår, ter sig S-kedjans första länk som ett svagt indicium. Namnet Swine står sig enskilt lika väl i konkurrensen om slutsatser från denna tid.

19. Fornamnen

Tillkommande argument inom forskning har varit att koppla Tacitus angivelse med andra forna författare. Althamer fann fyra författare, Clüver utvecklade detta till nio men sedan har tron på samband avtagit. Sammanfattat har anknytning påstått finnas genom att Skandinavien nämnts av Plinius samt att dennes *Hilleuionum* har varit en missuppfattning för *Illa Suiones* etc.

20. Fornöar

Likaså har Melas ”Codanum” ansetts vara felskrivet för ”Scandinavien”.

På Ptolemaios ö *Scandia* har Suiones ansetts gå igen i både *Favonai* och *Levonoi* (eller i *Hilleuiones*).

Även Jordanes ö *Skandza* har angetts ha samband med Tacitus ö.

Det finns dock ingen konsensus inom forskningen om forna öar. Exempelvis Thule fastslås till skilda områden som till Shetlandsöarna, Island, Norge etc. Dessa nordliga öar har dock utgjort en grogrund för att jämföra och dra likhetstecken med Suiones förmodade ö.

21. Arkeologi - kultur – kartor

Ett frekvent argument inom forskningen är att hitta arkeologiska och kulturella samband mellan germansk och svensk kultur. Det är modesta antaganden om arkeologin runt Uppsala och indelningen i hundare, till mer vida spekulationer om släktskap med Ingaevoner och sagesmäns besök vid offerfester i Uppsala. Ett flertal kartor har publicerats men är undantagslöst utan resonemang och således inte att betrakta som belägg.

Del 2 Forskningsöversikt

Den unikt omfattande forskningsöversikten består av 818 granskade verk och artiklar varav 144 har analyserats i en fördjupad studie. Alla dessa 144 verk är från forskare knutna till universitet eller dåtida motsvarande institutioner. Slutsatsen om ett etymologiskt samband med andra folk har visat sig vara betydligt slentrianmässig utformad och i avsaknad av frågeställningar och djupare analys, främst vad gäller geografi.

I volym innebär det att ingen text om Suiones i granskade kommentarer eller redogörelser täcker i sak mer än en A4-sida, där majoriteten har en omfattning av en till tre meningar.

150 år efter *Germanias* upptäckt finns inte verket belagt hos svenska historiker. Först 50 år senare omnämns verket i en svenskproducerad publikation, men Suiones lämnas utan djupare analys.

Det första tjugotalet centraleuropeiska uttolkare upplyser rapsodiskt om Suiones, tills Clüver 1616 publicerar en mer omfattande text, men perioden saknar i princip en kritisk diskussion om Suiones geografi utifrån Tacitus text.

Vid slutet av den svenska stormaktstiden sker en gradvis förflyttning av Suiones mot Uppland utifrån upptäckta isländska sagor.

Under upplysningstiden förstärks banden med asakulten i Uppsala, vilket senare förtydligas för framför allt tyska forskare genom bl.a. Geijer (1826).

1800-talet tyska källkritiska inriktning vidarebefordrar Clüvers tes och utökar underlaget genom nordiska historiker som tillfört analyser av de isländska sagorna.

Efter år 1900 startar i Sverige en intensiv period av ökat intresse för det svenska rikets uppkomst. Tesen fördjupas att Suiones enbart bott precis i Upplandstrakten. Debatten eller intresset för Sveriges forntida geografi har sedan avtagit, där framförallt en tidigare nationalistisk historieforskning fasats ut, för andra inriktningar.

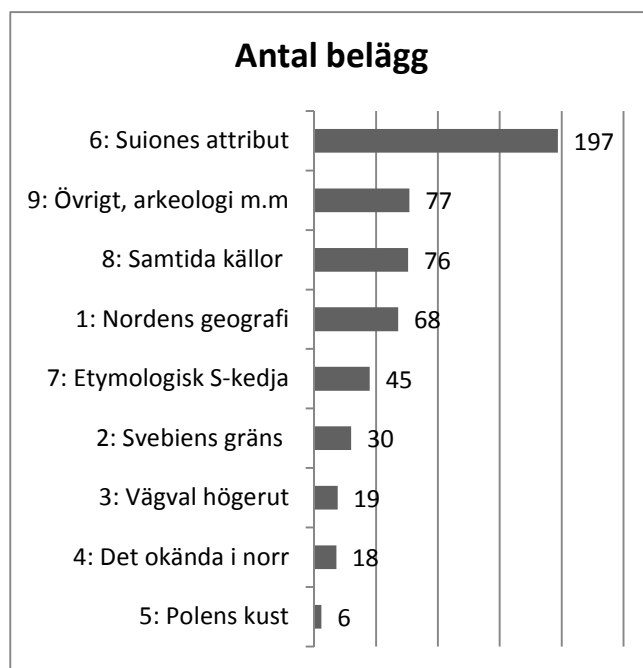
Kritiska invändningar mot nuvarande konsensus kommer i huvudsak endast från forskare som verkat utanför Sverige och Tyskland.

Tabellen omfattar 536 registrerade belägg från 82 utvalda verk indelat i nio problem, och visar vad forskningen prioriterat. I huvudsak har problemställningarna inte fokuserat på geografi, och när så skett har det varit ytterst fragmentariskt och utan problematisering,

Avvikelser

Sammanfattningsvis har elva avvikelser om placering påträffats hos forskare av åtta olika nationaliteter, varav ingen svensk och endast två tyskar, där flera har bakgrund som geografer och är i okunskap om eller oberoende av den gängse svenska historieskrivningen.

Tre verk pekar mot Östersjökusten, men är obeaktade av

forskningen: Gossellin (1815), Stichtenoth (1955) och Pekkanen (1968). Fransmannen Huet (1716) är först att placera Suiones västerut. För Danmark och Själland finns sedan åtta fragmentariska belägg från engelska och franska författare. Även Bornholm eller Lolland har förslagits

På senare tid har amerikanen Rives (1999) placerat Suiones på skånska halvön med ett frågetecken. Italieneren Bongi (1946) samt amerikanen Benario (1999) sätter Suiones markerat i södra Sverige.

Slutsats

Den refererade och tillgängliga litteraturen är i avsaknad av uppsatser eller större fristående helhetsgenomgång av Suiones, och speciellt markant är bristen på en bred geografisk analys.

Så gott som samtliga forskare avhandlar inte Suiones specifikt utan återger den referenslitteratur som finns, och har ej granskat utsagor som genom åren betraktats som sanning. På detta sätt har den kritiska diskussionen i vissa fall helt uteblivit om flera av de 21 invändningar som inledningsvis presenterats i denna artikel.

Bidragen har skett inom språkforskning, arkeologi och ortnamnsforskning, inte utifrån en övergripande allmänhistorikers vy. Istället har teorier och teser tillförts i mindre tillägg utifrån arkeologiska fynd eller etymologisk tolkning.

Teserna skall även ses i ljuset av beskrivningar om en första svensk riksbildning, och att 45 av 47 här nämnda svenska forskare före år 2000 haft anknytning till Uppsala universitet, vilket har sin legitima orsak i att forskning ofta anknyts till närområdet.

Avvikande åsikter finns endast hos forskare med en icke-svensk anknytning, vilket även går igen hos forskare utanför traditionell språkanalys, som exempelvis geografer och litteraturhistoriker.

Därmed finns en rationell förklaring till forskningens eventuellt felaktiga slutsatser under 500 år.

Vad som är sant om Tacitus Suiones går troligtvis aldrig att föra i fullständig bevisning. Men från en svensk vy bör Suiones revideras i sin helhet, och framför allt inte trosvisst likställas med Svear.

Till detta kommer nutidens etablerade konsensus att vid Tacitus tid existerande ingen rikssammanhållande folkstam på den skandinaviska halvön, tolkat utifrån såväl möjlig grad av organisation som studier av senare medeltida befintligt material.

Ovanstående ger dock förhoppningsvis ett incitament till främst polska sakkunniga att ta sig an Suiones där man troligtvis bättre kan gå på djupet med ytterligare forskning och kartläggning.

Som extra bidrag har tillförts en analys av Tacitus text om Kimbrerna i kapitel 37. Traditionellt översätts att dessa efterlämnat lägerplatser vid floden Rhen, trots att inte Rhen nämns i originaltexten. Snarare kan det röra sig om de danska öarna eller t.o.m. stränder i Skåne.